

Життєвий і творчий всесвіт

Марка Соколянського

5 березня 2026 року

*Лідія Савкова,
доцент кафедри зарубіжної літератури
ОНУ імені І. І. Мечникова (1995–2016)*

Марк Соколянський народився 28 липня 1939 року у Ленінграді (нині Санкт-Петербург) у родині інтелігентів. Його батько, Георгій Гаврилович Соколянський, був відомим невропатологом, професором, автором численних наукових праць. Під час Другої світової війни він залишався в Ленінграді, а маленький Марк з мамою Софією (від народження — Саррою) евакуювалися в Омську область.

По завершенні війни родина жила в Ярославлі. Після закінчення школи Марк вступив до філологічного відділення Ярославського педагогічного інституту.

*Родина Соколянських.
1952*

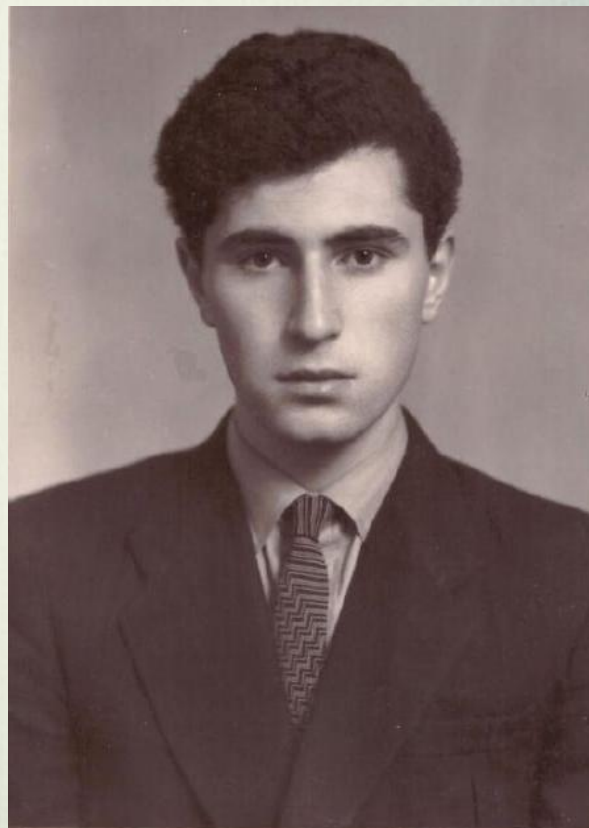

*Марк у 9 класі середньої школи.
1953*

У другій половині 1950-х родина переїхала **до Одеси**, де батько очолив кафедру нервових хвороб в Одеському медінституті, а Марк став студентом філологічного факультету ОДУ, який з відзнакою закінчив у 1960 році. У студентські роки активно займався художньою самодіяльністю, писав для неї скетчі, займався спортом, відвідував семінари з теоретичного мовознавства.

Студент 3-го курсу. 1958

Студент 5-го курсу. 1959

З 1962 року Марк Соколянський працював **на кафедрі історії зарубіжних літератур ОДУ**.
У 1964 році успішно захистив у Горькому (нині Нижній Новгород) кандидатську дисертацію на тему «Б. Шоу та Шекспір (до питання про еволюцію реалізму)».
У 1982-му — в Московському державному університеті докторську дисертацію на тему «Творчість Генрі Філдінга та проблеми типології просвітницького роману».
З 1984 році стає професором кафедри історії зарубіжних літератур ОДУ.

*Лекторій товариства «Знання».
1964*

*З письменницею, літературознавцем
Р. Д. Орловою-Копелевою в Одесі. 1964*

М. Г. Соколянський був активним **учасником культурного життя Одеси**.

Багато років він очолював Пушкінську наукову комісію одеського Будинку вчених, був організатором Алексеєвських читань. Він був **театральним критиком** — опублікував понад 100 театральних рецензій та оглядів, членом Національної спілки театральних діячів України з 1973 року, входив до республіканського правління спілки, був науковим координатором театрознавчих конференцій.

*Після прем'єри спектаклю «Моє серце тут»
в Одеському театрі музичної комедії. 1977*

Від 1993 року Марк Георгійович жив у Любеку, в Німеччині. Він **працював як visiting professor** у різних університетах Європи та США, консультував наукові видавництва.

Попри життя за кордоном, він зберіг тісний **зв'язок з Одесою**: приїздив на конференції, для гостей конференцій проводив екскурсії, читав лекції.

Марк Соколянський у своїй любекській квартирі біля портрету «Старий єврей з віолончеллю» (1963) роботи Іосифа Островського, 2010.

М. Г. Соколянський у своєму кабінеті у м. Любек, 2008

Багато років Марк Георгійович був активним членом Всесвітнього клубу одеситів.

У 2012 році рішенням ВКО йому було присвоєно звання Почесного одесита.

*Остання фотографія Марка
Соколянського.
Вдома пригощає кавою
свого знайомого — Едуарда
Ольшанського. Любек, 2022.*

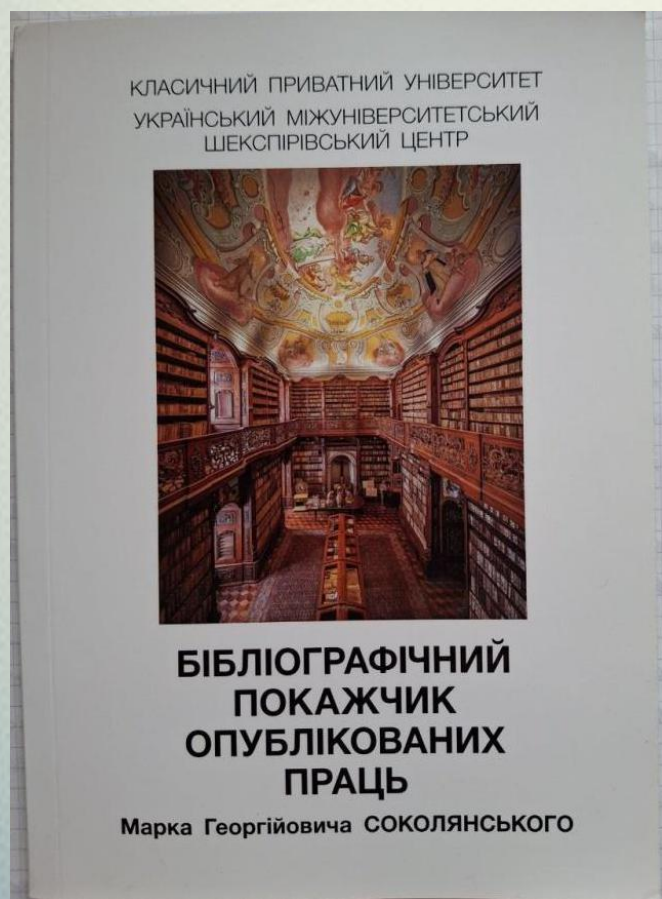
*Діти Марка Георгійовича — Андрій та Ксенія.
Любек, 2012*

*18-річчя онуків — Шурика і Насті,
дітей Андрія Соколянського.
Нюрнберг, 2 грудня 2025*

Марк Георгійович Соколянський помер 5 березня 2025 року у Любеку.
За його бажанням **прах поховано в Одесі** .

Перу М. Г. Соколянського належить **понад 300 наукових праць**, серед них монографії і книги нарисів. **Бібліографія** опублікованих робіт, видана у 2024 році, містить **464 позиції**. Його статті виходили не тільки в Україні та Росії, а й у Великій Британії, Італії, Ізраїлі, Нідерландах, Польщі, США, Німеччині та багатьох інших країнах.

Наукові інтереси М. Г. Соколянського були надзвичайно широкими. Він досліджував проблеми світового літературного процесу XVIII–XX ст., компаративістики, шекспірознавства. Йому належать монографії про Філдінга, Вайлда, праці про Шекспіра, Пушкіна, Гоголя, Достоевського, Конрада, Платонова, Бабеля, Ільфа і Петрова, Жаботинського та інших. Значну частину його досліджень присвячено жанрології та теорії літератури, контактним зв'язкам і типологічним паралелям у літературі.

Як **шекспірознавець** Марк Георгійович був членом міжнародної шекспірівської комісії, Європейського шекспірівського товариства, Міжнародної федерації театрознавчих досліджень (IFRT), входив до редакційної ради World Shakespeare Bibliography. У 2009 році брав участь у створенні Українського міжуніверситетського шекспірівського центру в Запоріжжі; у 2011-му його обрали почесним членом цього центру.

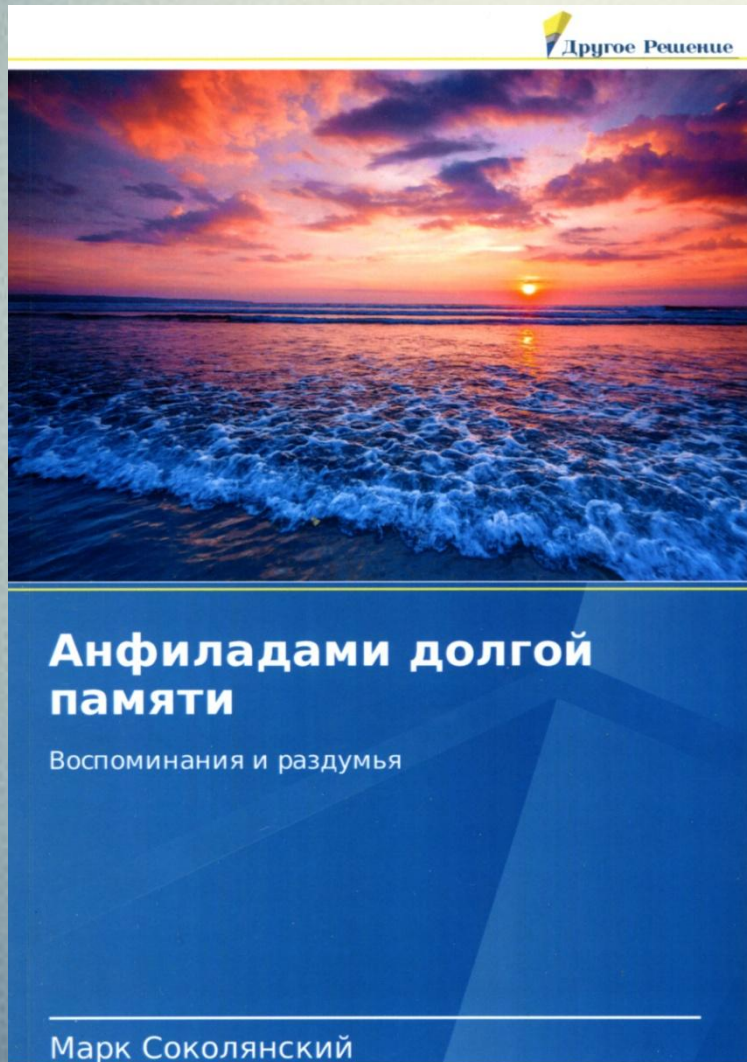
Єврейська складова культури Одеси була однією з важливих тем багатогранної творчості М. Г. Соколянського. Одеса взагалі була для нього цікавим культурно-історичним феноменом; він знав і товаришував із багатьма відомими представниками культурної спільноти міста, зокрема Саулом Яковичем Боровим, Борисом Лазаревичем Гуревичем, Олександром Розенбоймом, Іосифом Островським, Борисом Давідовичем Літваком, Романом Ісааковичем Бродавко, та іншими. Тому не дивно, що він є автором наукових статей, оповідань і спогадів про видатних вчених, митців – уродженців Одеси, багато з яких мали єврейське походження.

Содержание	
От издательства.....	6
От автора.....	8
Как Лазарь Каганович испортил жизнь	
Хаиму Пекарю.....	13
Во здравие раба божьего	
Ильи Иоффе.....	27
Кобыла.....	46
В Одессе мороженое плотнее.....	66
От трагического до смешного.....	83
Стёпа, меняй явки!.....	98
Рекорд Боба Бимона побит.....	112
Иные времена – иные нравы.....	131
Некролог при жизни.....	144

5

Останньою книгою М. Г. Соколянського стала книга спогадів і роздумів «Анфиладами долгой памяти», 2023.

Вельми цікавими у контексті теми єврейства є спогади про людей, яких він знав особисто, – вчених Бориса Лазаревича Гуревича та Саула Яковича Борового (глава «Учителя «по жизни»»), літературознавців Льва Зиновійовича Копелева та Олександра Олександровича Анікста (глава «По избранному пути»), літературознавця Зиновія Єфимовича Лібінзона (глава «На исходе Оттепели») та багатьох інших.

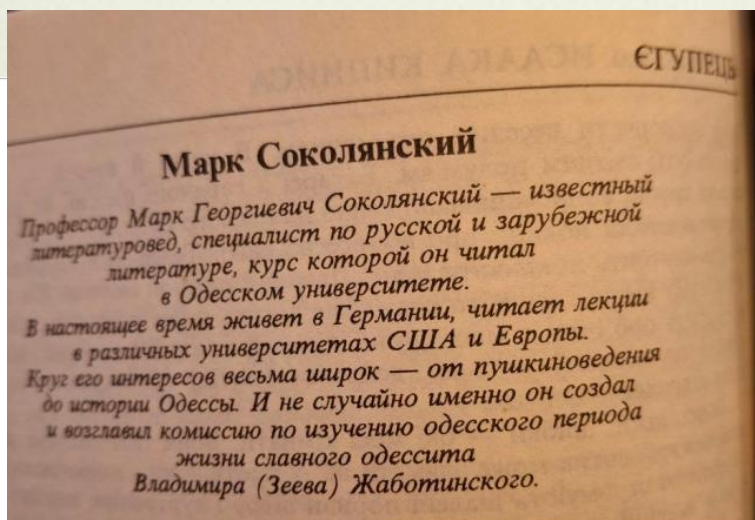
Значне місце серед наукових інтересів М. Г. Соколянського як дослідника єврейської теми займала творчість **Володимира (Зеева) Жаботинського**. Цій багатогранній особистості присвячені і суто філологічні статті — наприклад, про переклад роману Жаботинського «Пятеро» на англійську мову, і передмови та примітки до його творів, і виступи на міжнародних конференціях, в т.ч. «Одесса и еврейская цивилизация». В №2 альманаху Інституту юдаїки «Єгупець» за 1996 рік зазначалося, що саме Марк Георгійович створив і очолив наукову комісію з вивчення одеського періоду життя В. Жаботинського.

ЄГУПЕЦЬ ЄГУПЕЦЬ ЄГУПЕЦЬ

ХУДОЖНЬО-ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ
АЛЬМАНАХ
ІНСТИТУТУ ЮДАЇКИ

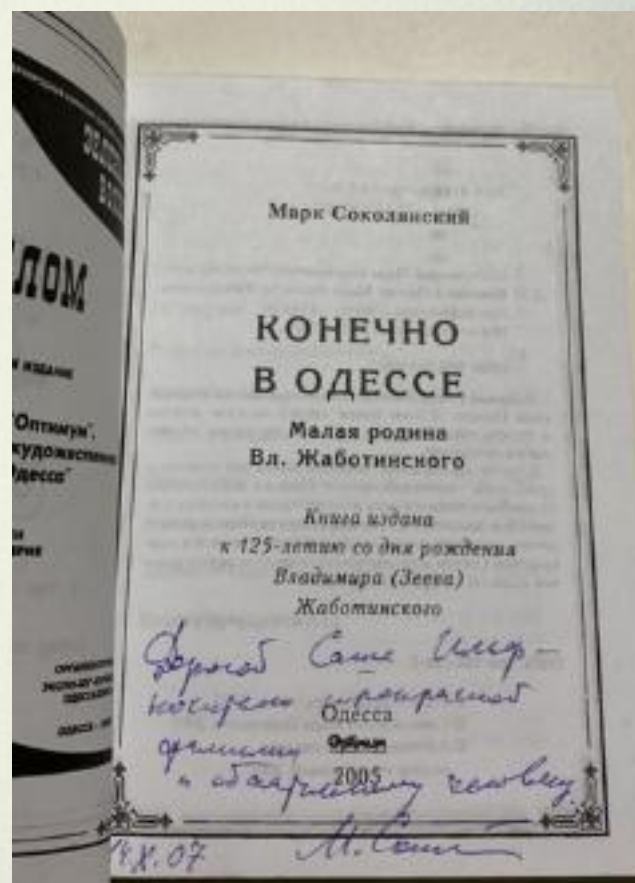
2

КИЇВ 1996

Володимир (Зеев) Жаботинський
(1880–1940), письменник, публіцист,
громадський діяч, політик.

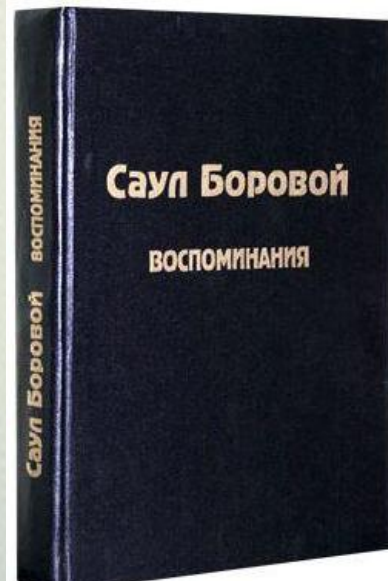
Окремо у спадщині Марка Георгійовича треба відзначити його художній твір про цього «славного одессита». У 2005 році у видавництві Optimum в серії «Вся Одесса» вийшла біографічна повість, приурочена до 125-річчя з дня народження Володимира Жаботинського.

*Книга з бібліотеки Олександри Ільф
з дарчим надписом і автографом
М. Г. Соколяньського .*

Саул Якович Боровий (1903–1989) – видатний вчений, економіст, історик, мемуарист, автор наукових досліджень з історії євреїв України та історико-літературних праць.

Для Марка Соколянського він став близькою людиною, другом та наставником, одним з важливіших вчителів «по життю» [М. С.]. Йому присвячена низка нарисів М. Г. Соколянського та передмова до книги спогадів С. Я. Борового «Долго и счастливо».

Портрет С.Я. Борового
работы Р.Э. Нудельман,
1986 г.

Урочистості на відзначення 80-річчя професора С. Я. Борового, 1983

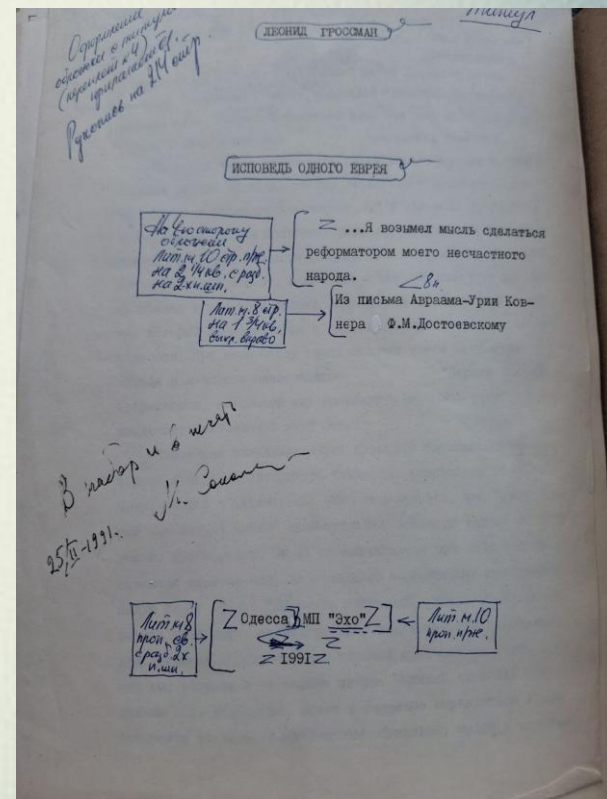
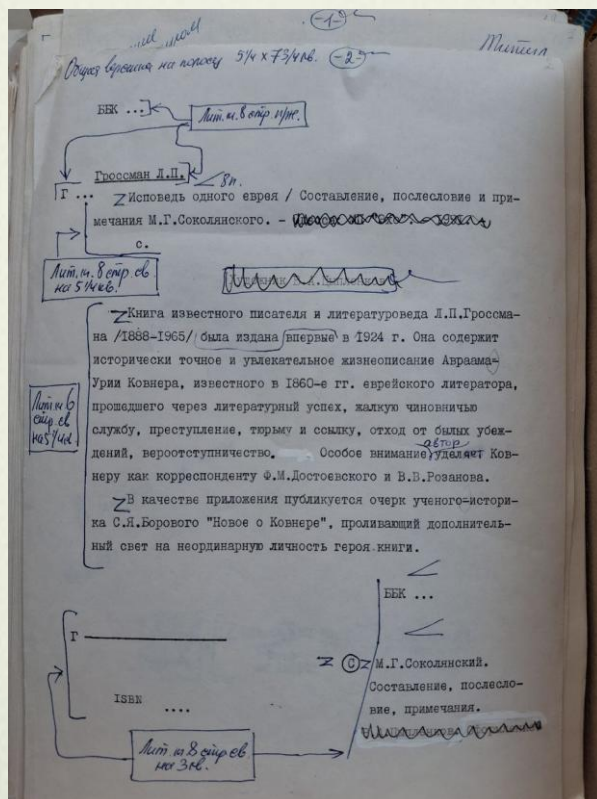
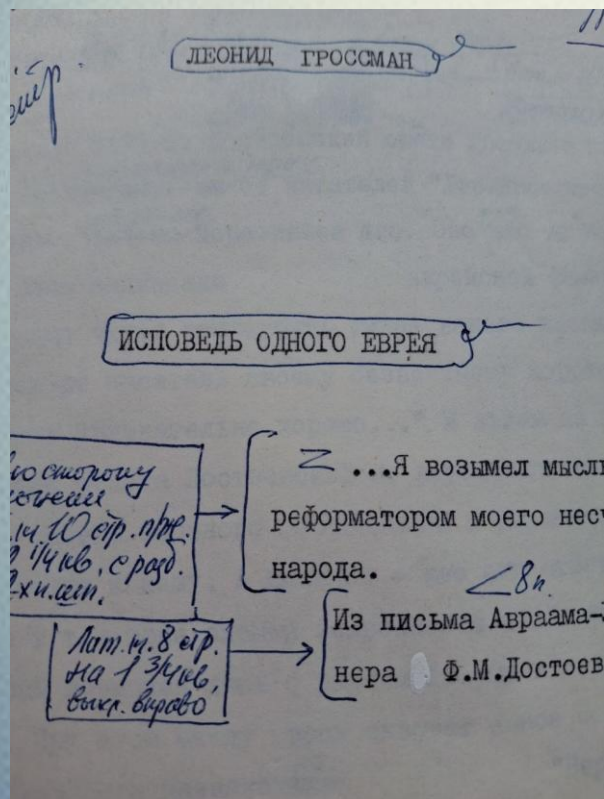

Ноябрь 1983 г. М.Соколянский ведёт в Одесском Доме Учёных торжественное заседание, посвящённое 80-летию профессора-историка С.Я.Борового

Стоят: Г. Островский, В. Фельдман, В. Чарнецкий, Е. Голубовский, Г. Зленко, О. Ноткина,
И. Федорков, И. Попелюхер, ..., М. Соколянский, М. Бельский.
Сидят: Ю. Иноземцев, Островская, супруги Боровые, Е. Запорожченко

В архівах М. Г. Соколянського зберігся машинописний рукопис повісті Леоніда Петровича Гроссмана «Сповідь одного єврея», з післямовою «Про автора та героїв цієї книги» та примітками Марка Георгійовича і нарисом С. Я. Борового «Нове про Ковнера». Матеріал, датований 1991 роком, був цілком підготовлений до друку, але з якихось причин не дійшов до читачів.

Марк Георгійович Соколянський був одним з організаторів та активним учасником міжнародного форуму «Одеса та єврейська цивілізація».

Один з виступів Марка Георгійовича на форумі:

Дякую за увагу!